17.2.2025

Ympäristöministeriö
erityisasiantuntija Milka Parviainen
neuvotteleva virkamies Hanne Siikavirta

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätteen ja muun aineen mereen laskemisen aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1972 tehdyn yleissopimuksen vuoden 1996 pöytäkirjaan vuonna 2009 tehtyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 222/2024 vp)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätteen ja muun aineen mereen laskemisen aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä tehdyn vuoden 1972 yleissopimuksen vuoden 1996 pöytäkirjaan (jatkossa Lontoon pöytäkirja) vuonna 2009 tehtyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annettua lakia siten, että lakiin sisällytettäisiin valtuutussäännös, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää, että lakia sovelletaan ennen muutosten kansainvälistä voimaantuloa. Lisäksi lakiin tulisi lisätä maininta, että muiden kuin lainsäädännönalaan kuuluvien määräysten soveltamisesta ennen kansainvälistä voimaantuloa säädetään valtioneuvoston asetuksella. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Hallituksen esityksen taustalla on hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan hallitus edistää aktiivisesti teknologisten nielujen laajamittaista käyttöönottoa Euroopassa ja Suomessa Suomessa on potentiaalia erityisesti bioperäisen hiilidioksidin talteenotolle mutta Suomessa ei ole pysyvään geologiseen varastointiin soveltuvia geologisia muodostumia.

Lontoon pöytäkirja (SopS 87 ja 88/2017) kieltää lähtökohtaisesti kaiken jätteen ja muun aineen mereen laskemisen. Pöytäkirjan muutoksella vuonna 2006 on sallittu tietyin edellytyksin hiilidioksidin varastointi merenalaisiin geologisiin muodostumiin. Vuonna 2009 Lontoon pöytäkirjan tehtiin puolestaan muutoksia, jotka sallivat hiilidioksidivirtojen viennin maasta toiseen, jos kyseiset valtiot ovat tehneet asiasta sopimuksen tai sitoutuneet muuhun järjestelyyn. Kyseiset muutokset eivät ole vielä kansainvälisesti voimassa. Suomi on liittynyt Lontoon pöytäkirjaan vuonna 2017 ja sitoutunut sekä vuoden 2006 että vuoden 2009 muutoksiin samassa yhteydessä (HE 61/2017 vp – EV 62/2017 vp). Koska vuoden 2009 muutosten kansainvälinen voimaantulo ei ole toistaiseksi näköpiirissä, vuonna 2019 hyväksyttiin päätöslauselma LP.5(14), jonka perusteella mahdollistetaan vuoden 2009 muutosten soveltaminen väliaikaisesti sellaisten pöytäkirjan osapuolten toimesta, jotka ovat tallettaneet julistuksen kyseisten muutosten väliaikaisesta soveltamisesta Kansainväliselle merenkulkujärjestölle (International Maritime Organisation, IMO).

Lontoon pöytäkirja, siihen tehtyjen muutosten jälkeen, mahdollistaa hiilidioksidin kuljettamisen varastoitavaksi merenpohjan geologisiin muodostumiin. Suomi ei kuitenkaan voi hyödyntää tätä mahdollisuutta ennen kuin tämän esityksen mukaiselle lakiesitykselle on eduskunnan hyväksyntä. Suomen on tarkoitus tallettaa julistus väliaikaisesta soveltamisesta IMO:le viipymättä sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt tämän esityksen ja tasavallan presidentti on päättänyt mainittujen muutosten väliaikaisesta soveltamisesta. Väliaikaisesta soveltamisesta olisi tarkoitus päättää samanaikaisesti voimaansaattamislain vahvistamisen kanssa.

Lontoon pöytäkirjaan vuonna 2009 tehtyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain muutoksen tavoitteena on, että Suomi voi soveltaa muutoksia ennen kuin ne ovat kansainvälisesti voimassa. Tarkoituksena on poistaa olemassa oleva sääntelyeste rajat ylittävän

hiilidioksidin talteenoton ja merenpohjaan varastoinnin saralla. Muutoksella pyritään mahdollistamaan Suomessa talteen otetun hiilidioksidin kuljettaminen ja varastointi sellaisen valtion merenpohjaan, jolla on varastointiin sopivia alueita. Tämä tapahtuisi tekemällä sopimus tai muu järjestely, kuten yhteisymmärryspöytäkirja, hiilidioksidia vastaanottavan valtion kanssa. Tanska ja Norja ovat jo tehneet Lontoon pöytäkirjan edellyttämiä yhteisymmärryspöytäkirjoja valtioiden kanssa, joissa on kehitteillä hankkeita hiilidioksidin talteenottamiseksi ja kuljettamiseksi pysyvää varastointia varten maan ulkopuolelle. Tanskalla on yhteisymmärryspöytäkirjat Norjan, Ruotsin, Ranskan, Belgian ja Alankomaiden kanssa, Norja on allekirjoittanut 16.4.2024 yhteisymmärryspöytäkirjat Tanskan, Ruotsin, Belgian ja Alankomaiden kanssa.

Esityksellä ei ole viranomaisvaikutuksia eikä suoria taloudellisia vaikutuksia tai taloudellisia vaikutuksia ei pystytä arvioimaan. Valtioiden välisellä sopimisella, kuten yhteisymmärryspöytäkirjalla sen sijaan on vaikutuksia suomalaisten yritysten rajat ylittävään yhteistyöhön hiilidioksidin talteenottoa ja varastointia koskevissa hankkeissa. Tämä voi luoda mahdollisuuksia uudelle yritystoiminnalle ja CCS (Carbon capture and storage) -markkinoiden kehitykselle Suomessa ja kansainvälisesti.

Esityksellä voidaan arvioida olevan suoria tai välillisiä ympäristövaikutuksia, jos suomalaiset yritykset ryhtyvät hiilidioksidin talteenotto- ja varastointihankkeisiin. Arvioimiseen liittyy epävarmuuksia. Toteutuessaan hankkeet mahdollisesti tukevat hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamista. Suomessa toiminnan ennakoidut ympäristövaikutukset koostuisivat hiilidioksidin talteenottolaitoksen rakentamisesta aiheutuvista vaikutuksista maaperään, vesiin, ilmaan ja luonnon monimuotoisuuteen. Merkittävien CCS-hankkeiden ympäristövaikutuksia arvioidaan hankkeiden suunnitteluvaiheessa hankekohtaisesti. Hiilidioksidin geologisen varastoinnin ympäristövaikutuksia arvioidaan myös varastointihankkeen omassa ympäristövaikutusten arvioinnissa varaston sijaintivaltiossa.